

**Aydın İnsanın Görevi, Sorumluluğu ve Aydın Sanatçı Kişiliği
(03.11.2008)**



Emre Kongar'ın da belirttiği gibi "Aydın"; "aydınlık" ve "aydınlanma" gibi temel kavramlardan gelen bir sözcüktür.. Yani ışığını almış demektir.

Aydın insan, bilimin yol göstericiliğini savunan, sorgulayan, insanların özgür ve bağımsız kimlik kazanmalarında, tüze ve türelere saygı konusunda yol gösterici, düşünce derinliği olan, tutarlı davranan, alçakgönüllü ve insanlara saygılı kişidir. Bir anlamda "düşünce namusu ve dürüstlüğü" aydın insan olma niteliğinin ilk belirleyici unsurudur. Aydın insanı bilim insanından, bilgili insandan farklı olarak ele almak gerekir. Bilgi az olabilir; fakat bireysel niteliklerin kombinasyonu onu aydın insan yapar. Eğer bir bilim insanı yalnız laboratuvarında ya da odasında çalışıyor, dışarıdaki oluşumlara tepkisiz kalıyor ve sorgulamıyorsa o bir aydın değildir. O kişi yalnız bilim insanıdır.

Aydın insan, dogmalardan kurtulmuş ya da kalıtsal olarak bu yapıda olmayan, yeniliklere açık olan, bir sorunun nedenini araştıran, düşüncelerini özgürce savunan, baskıcı ve çıkarıcı idari sistemlere karşı uygarca ve cesurca karşı koyabilen, edindiği bilgiler ile doğru varsayımlar yapabilen, yeni bilgilerin ışığı altında elde ettiği kazanımları toplum yararına kullanabilen, başka insanların yanlışlarında hoşgörülü olabilir. Aydın, insanlara sevgiyle yaklaşan, insani ve ahlaki değerlerin var olduğu, düşünce özgürlüğü içinde, birbirine güvenilen bir ortamda yaşamının gerekliliğine inanan, kendisiyle barışık ve insan onurunun her şeyden üstün olduğunu bilen insandır.

Aydın insan, bulunduğu toplumu, hatta dünyayı olumlu olduğuna inandığı yönde değiştirmek isteyen ve buna çaba harcayan kimsedir. Öz çıkar önceliği olmayan, toplumda geniş halk yığınlarının çıkarlarını gözetendir. Aydın insan, insanlığın geleceğini, kendi düşünceleri çerçevesinde etkilemek, değiştirmek isteyen ve yarının bugünden daha iyi olmasına çaba harcayan, paylaşımcı kişiliğe sahiptir. Maddi varlığı çok olmadığından

paylaştığı şey bilgi ve genel olarak düşüncelerdir.

Aydın insan, ulusal değerlerini, dilini, düşüncesini geliştirip bir bilgi toplumu yaratarak evrensel dünyadaki yerini alan ve karanlığın içinde çevresini aydınlatan bir mum gibidir. Aydın, içinde yaşadığı tarihsel/toplumsal ortamı sağlıklı bir şekilde analiz eder, sorunları ortaya koyar ve daha iyi, daha güzel, daha yaşanabilir bir ortamın gerçekleşmesi için savaşımlar verir. Aydın insan, doğruluğun, dürüstlüğün, erdemimin simgesi olarak görülür.

Okumuş, yazmış, diploma sahibi olduğu halde nasıl oluyor da eleştirmeyen, sorgulamayan, emperyalizmin hizmetine koşan, toplumun feodal yapısından medet uman, medyaya egemen olma yarışında öz çıkarını gözetmeyen, bilimin yol göstericiliğinde işleyen kurumlara sırtını dönen "Aydınlanmamış aydın" kimliği ortaya çıkıyor? Aklını inancının önüne çıkaramayan insan aydınlanma bilincinden yoksun demektir. Tüm öğretim aşamalarından geçtiği için bir kişiyi aydın saymak doğru olabilir mi? Toplum içinde şönp ya da pseudo-aydın denilen düşünme derinliği olmayan, kendi çıkarı ve beklentisi doğrultusunda, esintiye göre yön değiştiren, tutarlı bir toplumsal görüşü olmayan kişilikleri aydın insan kişiliği ile karıştırmamak gerekir.

Aydın insanın görevi

Bir toplumda aydın insanın asıl görevi çekinmeden doğruları dile getirmektir. Tarihsel süreç içinde insanın özgürleşmesi, bilim, sanat, siyaset dahil her alandaki ilerleme ve gelişme "yanlışla yanlış" diyenlerin varlığı ile kanıtlanmıştır. Yanlışla yanlış diyebilmenin temel koşulu ise yöneten ya da yönetme arzusunda olanın karşısında kişisel çıkar kaygısı duymadan durmaktır.

Aydın insanın sorumluluğu

Bir aydın insanın doğru duruşu, toplumsal bilince yansır. Diğer bireylerce örnek alınır. Savunduğu değerler, daha çok geçerlilik kazanır. Toplumun değeri yükselir; niteliksel gelişmelere öncülük eder, evrensel gidişi yönlendirir.

Bu genel doğru, toplum kesimlerinde ortaya çıkan sıkıntılı dönemlerde ayrı bir önem kazanır. Böyle bir durumda ortaya çıkabilecek "onurlu aydın tavrı" etkin bir uyarıcı işlevi görür. Toplumun üzerinde ve küçük çıkar hesaplarıyla suskun kalanların yüzüne su damlasının çarpma etkisi yapar. Dünyamız olanakları bakımından, nitelikli insanlara kucak açacak kadar küçülmüştür. Aydın insan, geleceği görerek önlemini alan ve içinde yaşadığı toplumu, geleceği için hazırlayan bir birey olmalıdır.

Sanat ve aydın sanatçı kişiliği

Sanat, duygu ve düşünce dünyasının estetik ölçülerle birlikte anlatım biçimi olarak tanımlanmaktadır. İnsanlığın oluşumundan itibaren temeli atılmış olan sanat, toplumların algılama ve bilinç düzeyinin gelişimine paralel olarak ilerleme ve değişim göstermektedir. Sanat, insanlık tarihinin her döneminde var olan bir olgudur. İnsanlığın geçirdiği evrimler yaşam biçimlerini, yaşama ve sanata bakışlarını değiştirmiştir. Her dönemde ve her toplumda, sanat farklı görünümde ortaya çıkmıştır. Bugün sanatın "duygusal ve düşünsel etkileme gücü"ne sahip oluşu daha belirleyicidir.

Sanat, düş gücünü ve düşünceyi ayakta tutar. Yaratıcı anlamda bu iki ruhsal işlev de insan mutluluğu üstüne etkilerini yürütür. Sanat sadece bilinç düzeyinde değil yaşamak gibi insancılığımızın içinde bulunduğu yapıımızdan gelen her türlü etkileşimin odaklanabileceği yerde de vardır. Sanatçı ise sanatın toplumlara ışık tutabilmesi ve yararlı olabilmesi için elinden geleni yapmalıdır. Kültürünü ve ülkesini tanıtmak, köklü bir geçmişe sahip olmasını sağlamak görevi sanatçıya düşmektedir. Sanatçının en önemli

görevi yaşadığı toplumu, uygarlaşma sürecinde üst düzeylere çıkartmak olarak bilinmektedir.

Bir sanatçı yapıtlarında tümü ile bireysel duygulanımlarını, kendi iç dünyasını aşmayan sorunlarını ve düşüncelerini dile getirmişse, bunlar toplumu hiçbir şekilde ilgilendirmeyecektir.

Şimdi kendimize sanatçı ve aydın sanatçı kimdir sorusunu sorabiliriz:

Yalnız yetenekleri yönüyle diğerlerinden farklı olan insan için sanatçı denilebilir mi ? Bu yeteneklere sahip olması, sanatçı olmasına yeter mi?. Her resim veya heykel yapan, şarkı söyleyen, birkaç filmde oyunculuk yapan, gazete köşelerine karikatür yapan, kısacası her önümüze sunulan kişiye sanatçı ve aydın sanatçı denilebilir mi? Aydın insan, sözcüğünün yerine kolaylıkla "sanatçı" sözcüğü koyulabilir mi? Sanatçı kimliği bir toplumda kolay elde edilir bir kimlik olabilir mi?

Bilgi aktaran kişi, bilim insanı, şair/yazar, sanatçı olmak, aydın olmakla eşanlamlı değildir. İçinde yaşadığı toplumun "aydın"ı olan sanatçı kendi çağının tanığı olmalıdır. Sanatçı, tanıklığını estetik bir biçimde ve etik bir kaygıyla yansıtır toplumsal iletişimi sağlayabilmelidir. Sanatçı, anlayışı ve sezgileriyle, ürettikleriyle çağının önünde giden insan olmalıdır. Sanatçı, bir dünya görüşü ve bir duruşu olan, hırsına ve öfkesine yenilmeyen, maşa olarak kullanılmayan, kendinden vermesini bilen insandır. Estetik bilgiyi özümseyip, esinle, konunun en farklı anlatımını tasarlayan ve özel bir teknikle somuta indirgeyebilen kişidir.

Aydın sanatçının en büyük görevlerinden biri toplumsal ilişkilerdeki yabancılaşmayı ortaya koymak, kaybolan insanlığı bulup geri getirmektir. Aydın sanatçı, çevresindeki uyumsuzluğu, düzensizliği, yapay yer değiştirmeleri kavrayan, onu sağlıklı bir şekilde algılayarak kendi sanatçı disiplini içerisinde bir düzene koyarak, olması gerekeni ülküsel yaklaşımla yeniden halka sunan kişidir. Bunu yaparken de son derece dirençli, insan sevgisi ile dolu, kendi çıkarlarının toplum çıkarı ile özdeş olduğunu bilen, bencil olmayan, bedensel gereksinimlerinin tutsağı olmaktan kurtulmuş yapısıyla, örnek bir duruş da sergilemektedir. Aydın olmanın bir meslek, bir akademik kariyer değil; yaşam karşısında sağlam bir duruş olduğunu yaşayarak kanıtlayan kişidir.

Aydın sanatçı, tüm birikimini toplumun yararına sunan, her konuya bu açıdan eleştirel ve sorgulayıcı yaklaşması gereken, dolayısıyla sessiz kitlelerin, kamu çıkarının yanında yer alan kişidir. Bilimsel verilerin de ışığı altında, aydın sanatçıyı, toplumun gereksinimlerini görerek, ürettiği eserlerde ülke koşullarındaki olumsuzluklara karşı çözüm yolları üretebilen ve bu nedenle de toplumun geleceğine yön veren kişi olarak tanımlamanın yanlış olamayacağını düşünüyorum.

İki ünlü düşünürün sözleriyle yazımızı sonlandıracağım:

Ünlü Alman düşünür, şair, yazar ve tarihçi Friedrich Schiller'in, (1759-1805) "Sanatlar, özgürlük tarafından emzirilince büyürler"; Prusya Kralı Büyük Friedrich'in (1712-1786), "Bir ülkede bilim, akıl ve sanattan çok servete değer verilirse, bilinmelidir ki, orada keseler şişmiş ama kafalar boşalmıştır" özlü düşünceleri önemlidir.

Sonuç olarak, akla uygun gelmeyen öz çıkar önceliğinin, bireyleri nerelere sürüklediğini geçmişte gördük, bugün de görüyoruz.

(Prof. Dr. Fikri Akdeniz/ Ç.Ü. Fen ve Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi)

Kaynaklar:

- *Adnan Binyazar "Aydınlanma Bilinci" Cumhuriyet Gazetesi/ 04.03.2008
 - *Ahmet İnam "Aydın Olma Yolculuğu" Cumhuriyet Bilim Teknoloji/Yıl:21, No: 1081/7Aralık 2007, s.15.
 - *Ali Demirsoy "Aydın insan kime denir?" İnternet Bilgisi
 - *EmreKongar/CumhuriyetGazetesi/14.01.2008
 - *Jean Paul Sartre "Aydınlar üzerine" Can. 1997.
 - *Öztiñ Akgüç "Snop ve Aydın" Cumhuriyet Gazetesi/ 02.03 2008
 - *Yakup Kepenek "Bilimin Katli" Cumhuriyet Gazetesi /03.2008
- Fikri Akdeniz(*)